

РОЛЬ СТРУКТУРИ *N*-ГІДРОКСИФТАЛІМІДІВ У РЕАКЦІЇ З ПЕРМАНГАНАТОМ КАЛІЮ

*Гринда Ю. М.*¹, Компанець М. О.², Новікова К. В.², Ніколаєвський А. М.²,
Опейда Л. І.¹, Куш О. В.¹

¹Відділення фізико-хімії горючих копалин Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії
ім. Л. М. Литвиненка НАН України

²Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л. М. Литвиненка НАН України
opeida_1@yahoo.com

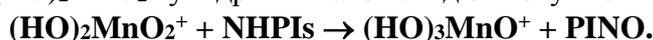
Каталітичне аеробне окиснення органічних речовин широко використовується з метою одержання цінних кисневмісних похідних. Тому пошук ефективних каталітичних систем окиснення органічних сполук на сьогодні лишається актуальним. Вважаються перспективними органокаталізатори, яскравими представниками яких є *N*-гідроксиіміді, широкого застосування набувають системи гідроксиімід – окисник.

У роботі досліджено вплив структури похідних *N*-гідроксифталіміду (NHPIs), які містять у бензольному кільці електронодонорний та електроноакцепторний замісники в реакції з перманганатом калію (KMnO₄) в ацетонітрилі (25 °C). За кінетику витрачання MnO₄⁻ стежили фотоколориметрично. Виявлено суттєве збільшення швидкості окиснення NHPIs при зростанні кислотності середовища, незаміщений NHPI краще взаємодіє з окисником, ніж його похідні — швидкість окиснення NHPI перманганат-іонами зменшується при введенні як електронодонорних, так і електроноакцепторних замісників у бензольне кільце (табл. 1).

Табл. 1. Залежність спостережуваної константи швидкості (*k*) реакції NHPIs з KMnO₄ в кислому середовищі. [KMnO₄] = 2,5 · 10⁻⁴ моль/л, [NHPIs] = 8,0 · 10⁻⁴ моль/л

Гідроксиімід	[CH ₃ COOH], моль/л	<i>k</i> · 10 ³ , с ⁻¹
NHPI	1,02	1,4
4,5-Cl-NHPI	1,16	0,82
4-Me-NHPI	1,16	0,24
NAPI	1,16	0,23

Встановлено лінійну залежність спостережуваної константи швидкості витрати MnO₄⁻ (*k*) від √[CH₃COOH], що є доказом впливу протонів на швидкість визначальну стадію окиснення гідроксиімідів KMnO₄ та домінуючої ролі протонованої форми Mn-вмісної частинки – (HO)₂MnO₂⁺ у відриві Н-атома від зв'язку NO–H:

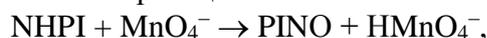

Окиснення кумолу (RH) киснем у присутності KMnO₄ та NHPI є доказом утворення радикалів (кінетику окиснення досліджували за поглинанням O₂ газоволюмометрично) (табл. 2).

Табл. 2. Швидкості окиснення (W(O₂)) кумолу в ацетонітрилі молекулярним киснем у присутності NHPI та KMnO₄. [RH] = 3,52 моль/л, [CH₃CN] = 9,5 моль/л

№ з/п	[NHPI] · 10 ³ , моль/л	[KMnO ₄] · 10 ⁴ , моль/л	W · 10 ⁵ , моль/л·с
1	5,0	0	1,5
2	0	2,5	3,1
3	5,0	2,5	13,9

За даними табл. 2 швидкість реакції в досліді 3, де в реакційній суміші були присутні NHPI та KMnO₄, є в 3 рази більша ніж сума швидкостей в досліді 1 та 2, де кожна з ініціюючих добавок була взята окремо, свідчать про синергізм у сумісній дії NHPI та MnO₄⁻. Це можна пояснити наявністю реакції:

яка відбувається разом з окисненням перманганатом кумолу чи його гідропероксиду.